

KULTURSKUVLLA RÁMMAPLÁNA

Kulturskuvla buohkaide

ÁLGGAHUS.....	3
1. KULTURSKUVLLA SERVODATBARGU.....	4
1.1 Kulturskuvlla čanastupmi lágaide ja konvenšuvnnaide	4
1.1.1 Oahpahusláhka.....	4
1.1.2 ON-konvenšuvnnat olmmošvuoigatvuođaid birra ja UNESCO-konvenšuvnnat	4
1.1.3 Eamiálbmogiid ja nationála minoritehtaid vuoigatvuođat	5
1.1.4 ON guoddevašvuođamihtut	5
1.2 Kulturskuvlla ulbmil.....	5
2. KULTURSKUVLLA ÁDDEJUPMI DOAIMMAS.....	6
2.1 Kulturskuvlla árvovuođđu	6
2.2 Kulturskuvlla mihtut.....	6
3. KULTURSKUVLLA PRAKSIS.....	7
3.1 Kulturskuvla buohkaide.....	7
3.1.1 Guoddevašvuohta	7
3.1.2 Mielváikkuheapmi	7
3.1.3 Kulturskuvla fáttmasteaddji fápmun.....	7
3.1.4 Kulturskuvla eastadeaddji ja dearvvašvuođaovddideaddji barggus	7
3.2 Kulturskuvlla fálddagaid organiseren	8
3.2.1 Guovddášprográmma	8
3.2.2 Čiekjudanprográmma	8
3.2.3 Govdafáldat	9
3.3 Kulturskuvlla fágat.....	9
3.4 Kulturskuvla digitála áiggis.....	9
3.5 Oahppama doarjjabarggut kulturskuvllas.....	10
3.6 Kulturskuvlaoahpaheaddjit ja profeššunealla oahppansearvevuohta.....	10
3.7 Kulturskuvla ovttasbargoaktevran	7
3.7.1 Kulturskuvla ja vuodđooahpahus.....	11
3.7.2 Kulturskuvla, kultureallin ja eaktodáhtolašvuohta	11
4. KVALITEHTA, ROLLAT JA OVDDASVÁSTÁDUS KULTURSKUVLLAS	12
4.1 KVALITEHTA KULTURSKUVLLAS.....	12
4.1.1 Strukturkvalitehta, proseassakvalitehta ja boaduskvalitehta	12
4.1.2 Bargiid gelbbolašvuohta.....	13
4.2 Gieldda ovddasvástádus	13
4.3 Kulturskuvlla ovddasvástádus	13
4.4 Universitehtaid ja allaskuvllaid ovddasvástádus.....	14
4.5 Ovdánahttin, dutkan ja innovašuvdna kulturskuvllas.....	14

ÁLGGAHUS

Leat kulturskuvla buohkaide

Kulturskuvla fállá aktivitehtaid ja oahpahusa alla kvalitehtas dáidda- ja kulturfágain, ja das lea mánggabealat dáidda- ja kulturdoaibma.

Oahpahusa, searvama, gaskkusteamii ja vásáhusa bokte dáidagiin ja kultuvrrain olmmoš ovdánahtta iežas fantasiija ja áiccuid. Go mii searvat kultuvrralaš searvevuodáide, de mii ovdánahttit oadjebasvuodá ja áddejumi dasa maid olmmožin mearkkaša leat – okto ja ovtas earáiguin. Dát leat eallinhálddašeami ja oahppohábmema vuodđoáššit.

Kulturskuvlla višuvdna lea kulturskuvla buohkaide.

Kulturskuvllat addet dáidda- ja kulturfágalaš oahpahusa mii áimmahuššá mánáid ja nuoraid dárbbu ja riekti searvat dáidda- ja kultureallimii. Kulturskuvla čielgasit oidno báikkálaš dáidda- ja kultureallimis. Dat fállá mánáide ja nuoraide jierpmálaš aktivitehtaid ja doarjaga ja veahkeha láidestit profeššunealla dáidda- ja kultursuorgái. Kulturskuvla buohkaide mearkkaša ahte buohkat vásihit kulturskuvlla fálddagaid relevántan ja fátmasteaddjin, beroškeahhtá olbmuid duogážis ja eavttuin.

Kulturskuvllas lea erenoamáš ovddasvástádus mánáide ja nuoraide, muhto das leat maiddá fálddagat ollesolbmuid ja boarrásiidda, ja olles báikegoddái. Báikegottis buohkat galget beassat vásihit dáidaga ja kultuvrra – lagaš oktavuodáin skuvllain ja astoáiggedoaimmaiguin. Kulturskuvllas lea dáidda- ja kulturárbbi aktiiva hálddašeaddjin fálddat mii eallinagi guoská buohkaide geat orrot gieldas.

Kulturskuvlla dovdomearka lea nana dáidda- ja kulturgealbu. Vai kulturskuvla livččii buohkaide, de kulturskuvla lea oidnosis báikegottis ja olaha ássiide mángga iešguđet láhkai. Dat addá dáidda- ja kulturoahpahusa mánáide ja nuoraide, dat addá ja gaskkusta dáidda- ja kulturvásáhusaid, ja dat nanne ássiid dáiddalaš dimenšuvnna.

Kulturskuvla doaimmaha iežas barggu lagaš ovtasbargguin gielda eará resurssaiguin. Kulturskuvla lea mielde nannemin kultuvrralaš gealbbu ja geahččaladdama báikegottis geatnegahtti ovtasbarggu bokte skuvla-, kultur-, dearvvašvuodá- ja čálgosektoriin. Dát ovtasbargu lea buot gielda ássiid várás, ja kulturskuvla čatná skuvlla ja astoáiggi.

Kulturskuvlla dovdomearkka lea govda kultuvrralaš mánggabealatvuodá, ja kulturskuvla áimmahuššá sihke kulturárbbi, eamiálbmotperspektiivva ja dálááiggekultuvrra. Dihtomielalašvuodá báikkálaš árbevieruid birra – ovtastahhtton ođđa jienaiguin ja ovdanbuktimiiguin – hukse nannosat báikegottiid ja seammás ođasmahtta dáidda- ja kultureallima. Kulturskuvla áimmahuššá dáidda- ja kulturovdanbuktimiid mánggabealatvuodá. Dan bargu lea ovdánahttit dáiddafágalaš gealbbu ja ovdanbuktindáidduid ja maiddá kreativitehta, kritihkalaš oainnu ja kultuvrralaš ja sosiála gealbbu.

Vai kulturskuvla livččii buohkaide, de kulturskuvla lea rabas servodahkii ja ođđa ulbmiljoavkkuide, ja dat addá duohta mielváikkuheami ja ovtasdoaimmama. Erenoamážit mánáid ja nuoraid galgá guldalit ja fátmastit kulturskuvlla barggus juohke dásis – vai kulturskuvla livččii *kulturskuvla buohkaide*.

1. kapihtal válddaha kulturskuvlla servodatdoaimma, nu mo dat boahtá ovdan lágain, konvenšuvnnain ja stuorradiggedieđáhusain. **2. kapihtal** válddaha kulturskuvlla áddejumi doaimmas 1. kapihtala vuodul, ja máinnaša kulturskuvlla árvovuodá ja mihttomeriid. **3. kapihtal** válddaha kulturskuvlla praksisa ja organiserema, ja **4. kapihtal** ges válddaha kvalitehtabarggu, rollaid ja ovddasvástádusa kulturskuvllas, mat leat čadnon kulturskuvlla praksisii, nu go lea čilgejuvvon 3. kapihtalis.

1. KULTURSKUVLLA SERVODATBARGU

1.1 Kulturskuvlla čanastupmi lágaide ja konvenšuvnnaide

Kulturskuvlla lea čanastuvvon oahpahusláhkkii ja lea mielde deavdimin Norgga geatnegasvuodaid ON-konvenšuvnnain olmmošvuoigatvuodaid birra ja UNESCO-konvenšuvnnain. Kulturskuvlla servodatdoaimma ja ulbmil áddejuvvo maiddá relevánta stuorradiggedieđáhusaid ja eará áiggis áigái gustovaš plána- ja stivrendokumeanttain.

1.1.1 Oahpahusláhka

Kulturskuvlla servodatdoaimma ja ulbmil lea čanastuvvon oahpahuslága 26.¹ kapihttalii, mii cealká ahte buot gielddain galgá leat kulturskuvlafálaldat:

§ 26-1 Kulturskuvlla: Gielddas galgá leat kulturskuvlafálaldat mánáide ja nuoraide mii lea organiserejuvvon skuvlla ja kultureallima oktavuhtii.

§ 26-2 Kulturskuvlla ulbmil: Kulturskuvlla galgá láchčit dilálašvuodaid dasa ahte oahppit besset searvat iešguđet doaimmaide main besset oahppat, vásihit, ávdnet ja gaskkustit kultuvrralaš ja dáiddalaš dovddahemiid, oadjebas ja buori skuvlabirrasis.

1.1.2 ON-konvenšuvnnat olmmošvuoigatvuodaid birra ja UNESCO-konvenšuvnnat

Kulturskuvlla ulbmilat ja mihttomearit leat mielde áimmahuššamin Norgga geatnegasvuodaid riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain.

ON' konvenšuvdna máná vuoigatvuodaid birra 30. ja 31.² artihkkalat

Mánáidkonvenšuvnna 31. artihkal cealká ahte mánáin lea «riekti vuoigasteamái ja astoáigái ja astoáiggedoaimmaide mat heivejit máná ahká, ja rievtti searvat kultureallimii ja dáiddalaš doaimmaide.» Dasto čuožžu ahte «bealit galget árvvusatnit ja ovddidit máná rievtti ollásit searvat kultuvrralaš ja dáiddalaš eallimii, ja sii galget movttiidahttit beassat heivvolaš ja seamma vejolašvuodaide kultuvrralaš, dáiddalaš ja vuoigastan- ja astoáiggedoaimmain.»

Mánáidkonvenšuvnna 30. artihkal cealká ahte mánát ja nuorat čearddalaš, oskkolaš ja gielalaš minoritehtain, dahje mánát ja nuorat geat gullet eamiálbmogii, besset «eallit iežaset kultuvrra mielde, dovddastit ja doaimmahit iežaset oskku, [ja] geavahit iežaset giela».

Dát deattuhuvvo maiddá ON konvenšuvnnas politihkalaš ja siviila vuoigatvuodaid birra, 27. artihkkalis.

ON konvenšuvdna olbmuid vuoigatvuodain geain leat fuotnánan doaibmanávccat (CRPD)³

ON konvenšuvdna vuoigatvuodaid birra olbmuid geain leat hedjonan doaibmanávccat, 30.2. artihkal, deattuha ahte galget mearriduvvot «ulbmillaš doaibmabijut addin dihtii olbmuid geain leat hedjonan doaibmanávccat, vejolašvuoda ovdánahttit ja ávkástallat iežaset kreatiiva, dáiddalaš ja intellektuála vejolašvuodaid, ii dušše iežas dihtii, muhto maiddá riggodahkan servodahkii».

UNESCO-konvenšuvdna gáhttet vuoigalaš kulturárbbi⁴

Doaimmaheaddji ja árbeguoddi árvvusatnin ja dohkkeheapmi lea guovddáš prinsihppa vuoigalaš kulturárbbi gáhttema konvenšuvnnas. Konvenšuvdna definere vuoigalaš kulturárbbi njálmmálaš árbevierrun ja ovdanbuktimin – dása gullá giella ovdanbuktinvuohkin vuoigalaš kultuvrii, doaimmaheaddji dáidagii, sosiála vieruide, meanuide ja ávvodoaluide, máhttui ja praksisii luonddu ja univearssa birra, ja árbevirolaš duodjái.

1 Láhka vuodđoskuvlaoahpaha ja joatkkaskuvlaoahpaha birra (oahpahusláhka) – (Lovdata, 2024)

2 Mánáidkonvenšuvnna 30. ja 31. artihkkalat (ON, 1990)

3 ON konvenšuvdna vuoigatvuodaid birra olbmuid geain leat hedjonan doaibmanávccat (CRPD) (ON, 2008)

4 UNESCO-konvenšuvdna vuoigalaš kulturárbbi gáhttema birra (2003)

UNESCO-konvenšuvdna kulturovnanbuktimiid mánggabealatvuoda gáhttema ja ovddideami birra⁵

Konvenšuvdna geatnegahtta stáhta láhčit dili mánggabealat kulturovnanbuktimiidda main demokratiija, gierdavašvuhta, sosiála vuoiggalašvuhta ja lotnolas árvvusatnin leat guovddážiis.

1.1.3 Eamiálbmogiid ja nationála minoritehtaid vuoigatvuodát

Norga lea ratifiseren ILO-konvenšuvnna 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešheanalaš stáhtain.⁶ Norggas lea erenoamáš ovddasvástádus láhčit dili nu ahte sámi álbmot eamiálbmogin sáhtta sihkkarastit ja ovdánahttit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima, gč. Vuodđolága § 108.⁷

Kulturskuvla veahkeha gieldda láhčit dili sámi giella- ja kulturfálaldahkii. Kulturskuvllain lea erenoamáš ovddasvástádus ovdánahttit aktivitehta- ja oahpahusfálaldaga sámi guovlluin ja erenoamážit ássiide sámi giellahálddašangielddain, gč. lága Sámedikki ja eará sámi riektediliid birra (sámelága).⁸

Nationála minoritehtain lea erenoamáš suodjalus, go Norga lea ratifiseren eurohpálaš soahpamuša regiovdna- ja minoritehtagielaid⁹ birra ja Eurohpáráđi rámmakonvenšuvnna nationála minoritehtaid suodjalusa birra¹⁰. Nationála minoritehtain leat mánggaid čuđiid jagiid čanastupmi riikii, ja sii leat leamaš mielde hábmemin min oktasaš kulturárbbi.

Okta eaktu dasa ahte sápmelaččain ja nationála minoritehtain galgá leat ealli kultuvra, lea ahte dáidda- ja kulturovnanbuktimat seailuhuvvojit boahhtevaš buolvvaide. Gielddat aktiivvalaččat geavahit kulturskuvlla dán bargui.

1.1.4 ON guoddevašvuođamihtut

ON 17 guoddevašvuođamihtu leat máilmmi oktasaš bargoplána ráhkadit buoret eallima buot olbmuide. Norggas guoddevašvuođamihtut leat čanastuvvon plána- ja huksenláhkii. Vai olahivččii guoddevašvuođamihtuid, de gáibiduvvo ángiruššan buot dásiin buot aktevrain, sihke nationálalaččat ja báikkálaččat. Kulturskuvla lea mielde ollašuhttimin guoddevašvuođamihtuid.

1.2 Kulturskuvlla ulbmil

Kulturskuvlla ulbmil lea vuoigatvuodavuođđuduvvon oahpahusláhkii § 26-2:

§ 26-2 Kulturskuvlla ulbmil: Kulturskuvla galgá láhčit dilálašvuođaid dasa ahte oahppit besset searvat iešguđet doaimmaide main besset oahppat, vásihit, ávdnet ja gaskkustit kultuvrralaš ja dáiddalaš dovddahemiid, oadjebas ja buori skuvlabirrasis.

Ulbmila vuodul kulturskuvla čađat bargá dainna ahte oahppit ja earát geat leat mielde kulturskuvlla aktivitehtain, galget oahppat, vásihit, hábmet ja gaskkustit kultuvrralaš ja dáiddalaš ovdanbuktimiid. Kulturskuvlla aktivitehtat dáhphuvvet oadjebas ja buriin skuvlabirrasiin.

Kulturskuvla váikkuha oahppahábmemei, iežas ja earáid kultuvrralaš gullevašvuoda árvvusatnima ovddideapmái, iežas identitehta diehtomielalážan dahkamii ja kritihkalaš refleksuvnna dáidduid ovdánahttimii.

Kulturskuvla fállá dáidda- ja kulturfágalaš oahpahusa mas lea alla fágalaš ja pedagogalaš kvalitehta, nu ahte buohkat geat háliidit dan, sáhttet ovdánahttit dáiddafágalaš gealbbu iežaset eavttuid, sávaldagaid ja ambišuvnnaid vuodul.

Dáiddalaš geahččaladdan arvosmahtta hutkanilu, movtta ja suokkardanhuova go rahpá vejolašvuođaid ođđa hutkosiidda, čovdosiidda ja perspektiivvaide. Searvan kultuvrralaš aktivitehtaide addá buori psyhkalaš dearvvašvuoda, máhtindovddu ja gullevašvuoda.

⁵ UNESCO-konvenšuvdna kulturovnanbuktimiid mánggabealatvuoda gáhttema ja ovddideami birra (2005)

⁶ ILO konvenšuvnna nr. 169 eamiálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iešheanalaš stáhtain (1990)

⁷ Gonagasriikka Norgga Vuodđoláhka

- 8 Láhka Sámedikki ja eará sámi riektedilálašvuodaid birra (sámeláhka)
- 9 Eurohpálaš soahpamuš regiõvdna- ja minoritehtagielaid birra
- 10 Eurohpáráđi rámmakonvenšuvnna nationála minoritehtaid suodjalusa birra

2. KULTURSKUVLLA ÁDDEJUPMI DOAIMMAS

2.1 Kulturskuvlla árvovuodđu

Kulturskuvlla árvvut leat vuodđuduvvon olmmošvuoigatvuođaide ja oidnet juohke olbmo riggodahkan. Kulturskuvllas lea humanisttalaš olmmošoidnu ja áimmahuššá servodatárvvuid nugo olmmošárvvu, cealkinfriddjavuođa, demokratiija ja rievtti searvat muhtun searvevuhtii. Kulturskuvlla árvovuodđu gaskkustuvvo, praktiserejuvvo ja vásihuvvo buot osiin kulturskuvlla barggus.

Searvevuolta Norggas fáttmasta eanet ahte eanet girjás kultuvrralaš ovdanbuktimiid ja seagáš kultuvrralaš identitehta. Go dohkkeha, oainnusmahtta ja váldá atnui dán girjás resurssaid, de kulturskuvlla lea mielde seailuheamen ja ođasmahttimin kulturárbbi. Máhttu iežas kultuvrra birra ja oadjebasvuolta iežas identitehtii duddjo árvvusatnima ja bokta sáhkkivuoda earáide.

Dáidda- ja kulturaktivitehtat hábmejit gullevašvuoda ja sosiála searvevuoda arena, ja sáhtta movttiidahttit olbmuid searvat sierramielalašvuhtii mii lea doaibmi demokratiija eaktu.

Mielváikkuheami, oaivilduddjoma, fáttmasteami ja mánggabealatvuođa áimmahuššama bokte kulturskuvlla lea kulturskuvlla buohkaide.

2.2 Kulturskuvlla mihtut

Kulturskuvlla mihtut gullet oktii kulturskuvlla višuvnnain, servodatdoaimmain ja ulbmiliin.

Kulturskuvlla mihtut leat ahte

- buot mánat ja nuorat sáhttet oážžut relevánta ja heivehuvvon dáidda- ja kulturfágalaš oahpahusa mas lea alla kvalitehta oadjebas ja buorre skuvlabirrasis
- buot mánat ja nuorat geat leat dohkkehuvvon dasa, ožžot dáiddafágalaš čiekŋudeami, mii sáhtta leat vuolggasadji váldit dáidda- ja kulturfágaoahpu joatkkaskuvllas dahje alit oahpus
- buot kulturskuvlla oahppit ja earát geat vásihit kulturskuvlla fálaldagaid, besset geahččaladdat dáiddalaččat
- buot kulturskuvlla oahppit ja earát geat vásihit kulturskuvlla fálaldagaid, ožžot vejolašvuoda nannet iežaset sosiála ja kultuvrralaš gealbbu ja gávdnat iežaset saji servodaga searvevuodas
- buot kulturskuvlla oahppit ja earát geat vásihit kulturskuvlla fálaldagaid, nannejuvvojit reflekteret kritihkalaččat ja dahkat iešheanalaš välljeumiid
- buot gieldda ássiid mielas kulturskuvlla fálaldat leat buorren, oinnolažžan, relevántan ja fáttmasteaddjin

Danne kulturskuvlla

- lea profeššunealla dáidda- ja kulturfágalaš doaibma mas lea alla pedagogalaš ja dáiddafágalaš gealbu
- aktiivvalaččat láhčá dili mielhábmejeaddji proseassaide ja mielváikkuheapmái sihke ásahusdásis ja oahppidásis
- lea rabas ja fáttmasteaddji ođđa ulbmiljoavkkuide, mas leat struktuvrrat mat vuhtiiváldet buohkaid
- lea resursa fáttmasteaddji báikegoddái dáidda- ja kulturoahpahusa ja -aktivitehta bokte
- jođihuvvo lagaš ovttasbargguin ja oktilaččat eará gieldda bálvalusaiguin
- lea nuppástusmieđis ja innovatiiva servodaga rievdamiid mielde

3. KULTURSKUVLLA PRAKSIS

3.1 Kulturskuvla buohkaide

Vai livččii kulturskuvla buohkaide, de kulturskuvla speadjalastá servodaga kultuvrralaš ovdanbuktimiid ja identitehtaid mánggabealatvuoda, ja dat láhčá dili fátmasteaddji kulturskuvlafálaldahkii.

Mánát ja nuorat leat kulturskuvlla váldoulbmiljoavku, muhto buot ássiin lea vejolašvuohta searvat kulturskuvlla fálaldagaide ja vásihit daid.

3.1.1 Guoddevašvuohta

Kulturskuvla hábme vejolašvuođaid, gos olbmot deaivvadit ja fuobmájit ođđa perspektiivaid, mas máhtestuvvan ja hutkanillu šaddá, ja main árbevierut ja kulturárbi deaivvadit innovašuvnnain ja ođđa impulssaiguin.

Guoddevašvuođa dimenšuvnnat kulturskuvllas áddejuvvojit várra buoremusat sámegiel birgejupmi-doahpagiin:

«Birgejupmi doalaha olbmuid, báikegottiid, eanadagaid, birrasa ja ekovuogádagaid čoahkis. Lea ollislaš jurddašeapmi fuolaheamis ja ovdánahttimis min oktasaš luondduriggodagaid ja árvvuid, madda mis buohkain lea ovttaskas ja kollektiiva ovddasvástádus.» (*Sámediggehálddahusa bajitdási strategija, 2022*)

Kultuvra lea guoddevašvuohta, danne go kultuvra addá midjiide fámu guoddit iežamet eallimiid ja dan servodaga mas mii leat oassin. Kulturskuvla iežas árvovuođuin ja praksisiin doalaha olbmuid ja báikegottiid čoahkis. Ná kulturskuvla lea mielde hábmemin guoddevašvuođa sihke ovttaskas olmui ja olles servodahkii.

3.1.2 Mielváikkuheapmi

Mielváikkuheapmi lea olles kulturskuvlla praksisa dovdomearka ja lea mielde dagaheamen dan relevántan ja fátmasteaddjin. Kulturskuvlla oahppit vásihit iežaset guldaluvvon, ja ahte sáhttet váikkuhit áššiide mat gusket sidjiide. Oahppit, fuolaheaddjit ja áigeguovdilis ovtasbargoguoimmit bovejuvvojit mielde váikkuhit kulturskuvlla doaimma plánemii, čađaheapmái ja árvvoštallamii. Sihke mánát, nuorat ja fuolaheaddjit, geat eai leat mielde kulturskuvlla fálaldagain, guldaluvvojit, ja sin oaivilat das mo kulturskuvla galggašii leat, guldaluvvojit.

Mielváikkuheapmi dáhphuvvá ohppiiráđis, fuolaheaddjilávdegottis, gielddalaš demokratiijas ja ovddasteamis eará áigeguovdilis lávdegottiin mat gusket kulturskuvlla doibmii.

3.1.3 Kulturskuvla fátmasteaddji fápmun

Vai kulturskuvla livččii buohkaide, de kulturskuvla lea mielde fátmastan- ja gullevašvuođabarggus. Kulturskuvla fállá arenaid gos lea gullevašvuohta, searvevuohta ja searvan, ja gos leat struktuvrrat ja sisdoallu mat eai olgguš, muhto baicce bovejit searvamii.

Go lea dihtomielalaš kulturskuvlla potenciálai fátmasteaddji fápmun báikegottis, de kulturskuvla lahkona višuvna *kulturskuvla buohkaide*.

3.1.4 Kulturskuvla eastadeaddji ja dearvvašvuođaovddideaddji barggus

Buori dearvvašvuođas sáhtta leat sáhka eallinkvalitehtadovddus ja iežas eallima hálddašeamis. Searvan kultuvrralaš aktivitehtaide, ovdamearkka dihtii kulturskuvllas, addá máhttindovddu, gullevašvuođa ja buori psyhkalaš dearvvašvuođa.¹¹

Kulturskuvla lea mielde gielda eastadeaddji ja dearvvašvuođaovddideaddji barggus ja váikkuha buori

álbmotdearvvašvuhtii ja geahpeda sosiála dearvvašvuođaherohusaid. Kulturskuvla lea oassi gieldda eastadeaddji ja dearvvašvuođaherohusaid barggus ja veahkeha gávdnat čovdosiid bálvalussurggiid rastá.

11 [Died. St. 15 \(2022–2023\) Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar](#)

Kulturskuvllat sáhttet fállat musihkkaterapiija ja eará dáiddaterapiijavugiid oassin gieldda dearvvašvuodafálaldagas ássiide. Musihkkaterapiija ja eará dáiddaterapiijavuogit leat resursaguvllogat ja dorjot dearvvašvuodaovddideaddji barggu, divššu, rehabiliterema ja fuolahusa áigeguovdilis mihtuid.

Mielváikkuheapmi, ovttasdoaiman ja ovttašábmenn ovdánahtta kulturskuvlla fáldadaga govdodaga, ja nu kulturskuvla veahkeha gieldda eará bálvalussurggiid olahit iežaset mihtuid.

3.2 Kulturskuvlla fáldadagaid organiseren

Kulturskuvla buohkaide mearkkaša ahte buohkat, beroškeahhtá duogážis ja eavttuin, dovdet iežaset buresboahhtimin. Vai kulturskuvla buohkaide-višuvnnas livččii duohta sisdoallu, de kulturskuvlla praksis organiserujuvvo golmma suorggis, main leat iešguđetlágan profiillat ja mihttomearit:

- guovddášprográmma
- čiekŋudanprográmma
- govdafáldat

3.2.1 Guovddášprográmma

Guovddášprográmma lea ohppiide geat leat registrerejuvvon ovtta dahje mángga fága oahpahussii kulturskuvllas juogo olles skuvlajahká, muhtun oassái jagis dahje áigeráddjejuvvon kurssaide.

Guovddášprográmmas eai leat sisabeassangáibádusat, ja dat lea rabas buot mánáide ja nuoraide geat háliidit dan. Maiddái eará ahtejoavkkut sáhttet šaddat guovddášprográmma oahppin, muhto nuorat ja mánát vuoruhuvvojit.

Guovddášprográmma oahpahus lea heivehuvvon ovttaskas oahppái, ja oahpahuvvo mánggabealat vugiiguin individuálalaččat, joavkkuin, ensembliin ja fágaid rastá.

Guovddášprográmma oahpahusas leat definerejuvvon ulbmilat fágalaš progresuvdnii ja oahpahussii buot dásiin. Guovddášprográmma oahpaha ulbmil lea fállat kulturskuvlla ohppiide dáidda- ja kulturfágalaš oahpaha mas lea alla kvalitehta.

3.2.2 Čiekŋudanprográmma

Čiekŋudanprográmma vuodđuduvvo guovddášprográmmii ja lea ohppiid várás geat leat erenoamáš motiverejuvvon stuorát oahpahushivvodahkii ja eanet systemáhtalaš ieža bargat.

Čiekŋudanprográmma lea heivehuvvon ovttaskas oahppái, ja oahpahuvvo mánggabealat vugiiguin individuálalaččat, joavkkuin, ensembliin ja fágaid rastá.

Ovttaskas kulturskuvla árvvoštallá sisaváldimiid čiekŋudanprográmmii fáldadagaid ja oahpaha ulbmila vuodul.

Vai sihkkarasttášii čiekŋudanfáldadaga, de lea dárbu systemáhtalaš ovttasbargui, mas muhtun kulturskuvllat juohke fylkkas dahje regionnas váldet erenoamáš ovddasvástádusa dasa. Gielddat, fylkkagielddat, áigeguovdilis ásausat regionálalaččat ja nátionálalaččat ja eará relevánta aktevrat ovttasbarget láhčn dihtii dili nu, ahte oahppit geain lea motivašuvdna ja leat dohkkehuvvon dasa, sáhttet searvat čiekŋudanfáldadahkii – beroškeahhtá gos orožit, dahje geat sii ležžet.

Čiekŋudanprográmma oahpaha ulbmil lea fágalaš čiekŋudeapmi. Fágalaš čiekŋudeapmi sáhtta leat heivehuvvon alit dáiddafágaohppui dahje addit eará čiekŋudeami oahppi ja fága premissaid vuodul.

3.2.3 Govdafálaldat

Govdafálaldagat leat kulturskuvlla olgguldas fálaldagat, mat leat vuodđuduvvon ovttasbargui mii fátmasta viidát. Kulturskuvlla govdafálaldat ovdánahttojuvvo ovttasdoaibmama ja ovttašábmema bokte gieldda eará bálvalusaiguin ja fálaldagaiguin, ja sáhtta veahkehit gieldda čoavdit iežas bargguid bajásšaddama, dearvvašvuoda ja fuolahusa surggiin.

Govdafálaldagat ovdánahttojuvvojit ovttasdoaimmadettiin ja ovttašábmmedettiin gieldda eará bálvalusfálaldagaiguin. Govdafálaldagaid organiserema ja hábmemma vuolggasadji leat gielddalaš plánat ja báikegotti dárbbut ja vejolašvuodát.

Oahpahus ovttasráđiid vuodđooahpahusain, SAÁO:in ja mánáidgárddiin, ja oahpahus ja eará bálvalusat mat leat ulbmiljoavkkuid várás mat leat kulturskuvlla olggobealde, leat oassin govdafálaldagain.

Govdafálaldagaid ulbmil lea ávkástallat kulturskuvlla pedagogalaš ja dáidda- ja kulturfágalaš gealbbu gieldda barggus ovdánahttit ollislaš fálaldaga ássiide.

3.3 Kulturskuvlla fágat

Kulturskuvlla fágat leat árbevirolaččat leamaš dánsun, musihkka, sirkus, hutkás čállin, teáhter ja visuála dáidda.¹²

Vái sáhtta fállat geasuheaddji fálaldagaid ja olahit ođđa ulbmiljoavkkuid ja nu leat kulturskuvla buohkaide, de kulturskuvla deattuha mánggabealatvuoda iežas oahpahusfálaldagain. Kulturskuvla bidjá danne dáidda- ja kulturfágaid ođđa oktavuodaide ja kombinašuvnnaide ja oassin fágaidrasttildeaddji bálvalus- ja kursafálaldagaide gielddas.

Sámi kulturfágaid bokte kulturskuvla váldá erenoamáš ovddasvástádusa aktivitehtaide ja oahpahussii man vuodđun leat sámi giella, kultuvra ja árbemáhttu. Dát fálaldagat leat erenoamážit sámi álbmogii ja maiddái muđui álbmogii.

Teknologalaš ja digitála ovdáneapmi addá ođđa vejolašvuodaid ja bidjá ođđa gáibádusaid. Dát báidná maiddái kulturskuvlla fágalašvuoda, mii hukse fágagealbbu ja fállá oahpahusa ja aktivitehtaid mat vástidit servodaga dárbbuide ja ođđa vejolašvuodaide.

Kulturskuvlla fágat fátmastit sihke árbevirolaš šánjeriid ja ovdanbuktimiid, ja ođđa ja ovtastuvvon fágaid. Kulturskuvlla fágat vižžet inspirašuvnna iešguđetlágan kultuvrrain ja dáiddaovdanbuktimiin ja sulastahtta rikkes ja ovtastuvvon kultursearvevuoda.

3.4 Kulturskuvla digitála áiggis

Jotkkolaš teknologijaovdáneapmi hábme ođđa eavttuid servodahkii ja kulturskuvlla bálvalusdoibmii. Ođđa teknologijavuđot dáidda- ja kulturovdanbuktimat lassánit, ja oahppama ja oahpahusa eavttut rivdet. Digitála teknologijja šaddá dehálat ahte dehálat resursa doaimmaide ja ásahusaide. Goanstajierbmi ja eará teknologijja mii sáhtta leat relevánta kulturskuvlii, ovdána jámma ja jođánit.

Kulturskuvla suokkardallá ođđa teknologijain ja ođđa, ovdáneaddji kulturovdanbuktimiiguin. Seammás kulturskuvllas lea kritihkalaš lahkoneapmi ođđa teknologijja geavaheapmái, ja dat lea dihtomielalaš dahkkivuogatuhtii, personsuodjalussii ja gáldokritihkkii.

Digitála áigi rievdata fága ja originalitehta oktavuoda. Fága máhttin ii dárbbáš leat eaktu oahppi iežas originalitehtii – originalitehta sáhtta leat jođus fágii.

Go oahppit bohtet kulturskuvlii, de dávjá bohtet máhtuin ja digitála gálggaiguin mat ovdal eai leat leamaš oassin oahpahusas. Digitála áiggis olu oahppit leat iešoahppan mángga suorggis. Speallankultuvra ja eará teknologijja- dahje mediavuđot dáidda- ja kulturhámit leat ovdamearkkat dása. Kulturskuvla geavaha dán ođđa máhtu go geavaha ođđa pedagogalaš lahknanvugiid ja dialogavuđot oahpahusvugiid. Dát bidjá ođđa

gáibádusaid oahpaheaddjirollii ja oahpaheddjiid gelbui.

12 Kulturskuvlla rámmaplána – Mánngabealatvuhta ja čieknjudeapmi / Norgga kulturskuvlaráđđi (kulturskoleradet.no, 2016).

Teknologiijaovdáneapmi dagaha olu árvogažaldagaid kulturskuvlii. Kulturskuvla dihtomielalaččat balansere ja orientere dákkár árvogažaldagain ja mo ođđa ja earálágan árvoháhkkan kombinerejuvvo kulturskuvlla rollain.

Dáidda- ja kulturfágat váikkuhit eksistensiála, estehtalaš ja áiccolaš vásáhusaide ja leat mielde hábmemin áddejumi gaskal ovttaskasolbmo ja máilmmi. Dáinna lágiin kulturskuvla maiddái lea dehálaš vuostebealli digitála áigái. Dat ovdánahtta taktiila gálggaid, addá dáiddalaš vásáhusaid ja hukse olbmuid oktavuodaid.

3.5 Barggut mat dorjot kulturskuvlla bargguid

Kulturskuvllas kulturskuvlaoahppit galget ovdánahttit iežaset dáidduid kritihkalaččat reflektet, dahkat iešheanaláš válljejumiid ja gávnnaht ja gaskkustit iežaset dáidda- ja kulturovdanbuktumiid. Systemáhtalaš ja konstruktiivva máhcahagat dađistaga dorjot ohppiid oahppanproseassaid ja nannehit oahppama, ovdáneami ja loaktima.

Bargojuvvo systemáhtalaččat ovdánahttit oktasaš, oahppandoarju árvvoštallanvieruid kulturskuvllas. Dát árvvoštallanvierru nanne kulturskuvlaoahpaheddjiid oahppandoarju barggu iešguđet fágain ja prográmmain.

Ohppiid oahppaneavttut sáhttet nannejuvvot jus

- sii áddejit maid galget oahppat, ja mii sis vurdojuvvo. Oahppandoarju bargu kulturskuvllas mearkkaša ovttasbargat ohppiin bidjat čielga mihtuid maid oahppi ádde
- sii ožžot rávvagiid mo sáhttet eambbo ovdánit. Oahpaheaddji máhcahat šaddá nappo vuosttažettiin ovddosguvluidieđut, main reflektet ja neavvu mo oahppit galgá loktet iežas gealbbu
- sii leat mielde iežaset oahppanbarggu earret eará go árvvoštallet iežaset barggu ja ovdáneami. Kulturskuvlaoahppiid iežaset mielváikkuheapmi iešárvvoštallamis ferte danne leat guovddášis oahppandoarju barggu

Lea bures duodaštuvvon ahte ovttasbargu ruovttuin nanne oahppi oahppama. Kulturskuvllas lea lagaš ovttasbargu fuolaheddjiiguin vai veahkehivččii ovttaskas oahppi oahppama, ja vai sihkkarasttášii buori kvalitehta oahppanbirrasii muđui.

3.6 Kulturskuvlaoahpaheaddjit ja profeššunealla oahppansearvevuohta

Dat mo kulturskuvllaoahpaheaddji duste ohppiid ja earáid geat servet kulturskuvlla fáldalagaide, ja iešguđet geavaheddjiid searvamat dáiddalaš aktivitehtaide, lea olles kulturskuvlla doaimma guovddáš oassi.

Kulturskuvlaoahpaheaddjis lea dihtomielalaš iežas rollaide:

- pedagoga, dáiddadoaimmaheaddji ja fágalaš ovdagovva
- smávva ja stuorra joavkkuid jođiheaddji, organisáhtor, prošeaktajođiheaddji, koordináhtor
- movttiideaddji ja kulturguoddi
- ovttasbarguoibmi ja mielbargi

Kulturskuvla eanet ahte eanet deattuha leat ovttasdoaimbi aktevrán. Danne kulturskuvlakollegias galgá leat máhttu gieldda eará fáldalagaide birra ja ollislaš áddejumi kulturskuvlla rollas gieldda bálvalusfáldalagas.

Buorre praksisovdánahttin gáibida sáji oktasaš reflešuvnnaid árvoválljemiin ja ovdánahttinárbbus. Kulturskuvla lea profeššunealla oahppansearvevuohta mii berošta mo ovttaskas oahpaheaddji praksis váikkuha ohppiid oahppamii ja kulturskuvlla fáldalagaide ovdánahttimii. Kulturskuvlla buot bargit váldet oasi kulturskuvlla profeššunealla oahppansearvevuođas ja jatkolaččat árvvoštallet ja viidásit ovdánahttet iežaset praksisa ja kulturskuvlla praksisa.

Go searvá kulturskuvlla profeššunealla oahppansearvevuhtii, de kulturskuvlaoahpaheaddji

- viidásit ovdánahtta pedagogalaš ja dáidda- ja kulturfágalaš gealbbu
- válddaha ja vuođušta iežas praksisa oktasaš fágagielain
- lea dihtomielalaš iežas olu rollaide profešuvnadoaimmaheaddjin
- geahččá iežas fágasuorggi stuorát oktavuodas báikegottis ja servodatkonteavsttas
- ulbmil lea ovdánahttit kulturskuvlla fáldalagaide kvalitehta go ovdánahtta iežas ja eará praksisa

- berošta mo kulturskuvlla praksis váikkuha ohppiid oahppamii ja kulturskuvlla fálaldagaid ovdánahttimii

3.7 Kulturskuvla ovttasbargoaktevran

Kulturskuvla lea organiserejuvvon skuvlla ja kultureallima olis.

Kulturskuvla ovttasbargá, ovttasdoaimá ja ovttashábme mánáidgárddiiguin, skuvllaiguin, girjerádjosiiguin ja báikkálaš kultureallimiin. Dán láhkai kulturskuvla lea resursa ja doarjja ollislaš oahppanmannolagas ja eaktodáhtolaš kultureallimis.

Oassin gieldda oppalaš bálvalusfálaldagain, de Kulturskuvla ovttasbargá maiddá gielddalaš bálvalusaiguin nugo boarrásiidfuolahusain, NAV:in, dearvvašvuodábálvalusaiguin, mánáidsuodjalusain ja dorvoohcciidbálvalusain. Go ovttasbargá vuodđooahpahusain, kultureallimiin, eaktodáhtolaš servviiguin ja eará bálvalusaiguin gielddas ja fylkkagielddas, de kulturskuvllas lea aktiivvalaš rolla olles báikegottis.

Ovttasdoaimman ja ovttashábmen dagaha kvalitehta kulturskuvlla fálaldagaide, ja kulturskuvla maiddá veahkeha eará bálvalussurggiid gielddas olahit iežaset mihtuid. Dát addá vejolašvuodaid hástalit ášahuvvon struktuvrraid, kultuvrraid ja áddejumiid das mii kulturskuvla lea, ja geaid várás kulturskuvla lea.

Kulturskuvlla bargit leat mielde kulturskuvlla oahppansearvevuodas ja eará bálvalusain ja fágasurggiin dainna ulbmiliin ahte viidasit ovdánahttit kulturskuvlla ovttasbargoaktevran.

Ovttasbargu eará aktevrraiguin nanne kulturskuvlla barggu fállat dáidda- ja kulturfágalaš oahpahusa mas lea alla kvalitehta. Dasa lassin dat nanne kulturskuvlla dáidda- ja kulturfágaid profeššunealla oahpahusásahussan.

Gielddat galget geahččat dáidda- ja kultursuorggi ollislaččat. Dat galget vuodđudit kulturskuvlla ovttasdoaimmama earáiguin ja dahkat dán fáttáidrašttildeaddji ovttasdoaimman gielddalaš plánabarggus.

3.7.1 Kulturskuvla ja vuodđooahpahus

Kulturskuvla lea organiserejuvvon skuvlla olis.

Vuodđooahpahusa oahppoplánabuktosa bajitoassi¹³ deattuha man dehálaš dáidda, kultuvra, ja kreativitehta lea sihke servodatovdáneapmái ja persovnnalaš ahtanuššamii. Hutkás oahppanproseassat biddjojit stuorát perspektiivii oahppahábmema ja identitehtahtanuššama eaktun. Danne oahppit galget beassat geavahit iežaset hábmenattáldagaid olles vuodđooahpahusas.

Oahppoplánabuktosa bajitoassi deattuha ovttasbarggu árvvu vai arvvosmahtášii ođđasis jurddašeami ja ealáhushutkama. Ovttasbarggu bokte kulturskuvlla dáidda- ja kulturfágalaš gealbu sáhtta ollistit vuodđooahpahusa, ja vuodđooahpahus sáhtta doarjut kulturskuvlla barggu.

Skuvlaeaiggáda ja kulturskuvlahálddahusa ollislaš jurddašeapmi, go lánčá dili lagaš ovttasbargui gaskal vuodđooahpahusa ja kulturskuvlla, addá lassivuoittuid mat leat gieldda mánáid ja nuoraid buoremussan.¹⁴ Dákkár ollislaš jurddašeapmi mearkkaša lánčit dili dasa ahte kulturskuvlaoahpaheaddjit ja eará bargit gielddas ja fylkkagielddas sáhttet searvat profeššunealla oahppansearvevuodaide, ja ahte skuvlaeaiggádat oidnet virgáдемиid vuodđooahpahusas ja kulturskuvllas oktilaččat.

3.7.2 Kulturskuvla, kultureallin ja eaktodáhtolašvuohta

Kulturskuvla lea organiserejuvvon kultureallima olis. Lagaš ovttasdoaimmama bokte sihke eaktodáhtolaš kultureallimiin ja dáidda- ja kultursuorggi profeššunealla aktevrraiguin, lea kulturskuvla dehálaš báikkálaš, kultuvrralaš infrastruktuvrras.

Kulturskuvla lea nannosit vuodđuduvvon gieldda dáidda- ja kulturfágalaš fálaldagaide. Das lea maiddá guovddáš rolla ollislaš oahppomannolagas gitta profeššunealla kultureallimii.

Go hukse fálaldaga eaktodáhtolaččat organiserejuvvon kulturaktivitehtaid vuodul, de kulturskuvla lea erenoamáš dehálaš aktevra kultureaktodáhtolašvuodas. Kulturskuvlla ja eaktodáhtolašvuođa ovttasbarggu viidasit ovdánahttin oččoda eambbosiid searvat kultureallimii.

Kulturskuvla, kultureallin ja eaktodáhtolašvuohta ovttasbarget maiddá relevánta plánaproseassain gielddas ja fylkkagielddain sihkkarastin dihtii ovttasgeavaheami ja heivvolaš lanjaid huksemii kulturfálaldagas.

- 13 Bajitoassi – vuodđooahpahusa árvvut ja prinsihpat / Oahpahusa árvovuodđu / 1.4 Hutkanillu, beroštupmi ja suokkardanhuovva (Oahppoplánabuvttus 2020)
- 14 Strategijja *Hutkanillu, beroštupmi ja suokkardanhuovva* (Regjeringen.no, 2019)

4. KVALITEHTA, ROLLAT JA OVDDASVÁSTÁDUS KULTURSKUVLLAS

4.1 Kvalitehta kulturskuvllas

Kvalitehta kulturskuvllas lea čadnon kulturskuvlla višuvdnii, servodatbargui ja ulbmili. Kvalitehta ii leat ovttáčilggolaš doaba, ja sihke kulturskuvlaeaiggát, kulturskuvlahálddahus, kulturskuvlaohpaheaddjit ja gieldda ássit ságaškuššet mii buorre kvalitehta kulturskuvllas lea.

Kvalitehtabargu kulturskuvllas dáhpáhuvvá jotkkolaččat. Kulturskuvlaeaiggádat, kulturskuvlla bargit, oahppit ja earát geaidda kulturskuvlla fáldadagat gusket, árvvoštallet jámma kulturskuvlla oahpahusvugiid, sisdoalu ja organiserema ja kulturskuvlla ovttasdoaimmama earáiguin. Oahppi- ja geavaheaddjiperspektiiva vuhtiiváldojuvvo go skuvla fáttmasta earret eará ohppiiráđi, ráđi olbmuid várás geain leat fuotnánan doaimmanávccat, nuorairáđi ja boarrásiiráđi.¹⁵

4.1.1 Strukturkvalitehta, proseassakvalitehta ja boaduskvalitehta

Mánáidgárde- ja oahpahusoktavuođas válddahuvvo kvalitehta áinnas vuollesurggiid strukturkvalitehta, proseassakvalitehta ja boaduskvalitehta vuodul.¹⁶

Boaduskvalitehta lea dat maid kulturskuvla háliida olahit nu go dat lea sátnáduvvon 1.2. ja 2.2. kapihttalis. Boaduskvalitehta lea sorjavaš struktur- ja proseassakvalitehtas.

Kulturskuvllii strukturkvalitehtas lea sáhka das mo kulturskuvla lea organiserejuvvon, mat fáldadagat fálluojuvvojit, visttiid ja eará infrastruktuorra birra, kulturskuvlla gealbba birra, ekonomalaš beliid birra jna.

Kulturskuvlla strukturkvalitehta dovdomearkkat leat earret eará

- ahte kulturskuvlla iešguđet fáldadagat leat bures ordnejuvvon dustet vejolašvuodaid ja hástalusaid gielddas
- ahte kulturskuvlla bargiin lea relevánta gealbu, ja ahte kulturskuvllas leat plánat ja vuogádagat gealboloktemii
- ahte leat buorit vuogádagat kvalitehtaovdáneami ja čuovvoleami várás
- ahte kulturskuvlla hálddahusstruktuorra lea ulbmillaččat ordnejuvvon
- ahte lanjat, oahpahusfáilitahtat ja eará infrastruktuorra dahká vejolažžan buohkaide searvat
- ahte kulturskuvla lea integrerejuvvon oassi gieldda plánabuktosis
- ahte kulturskuvla lea organiserejuvvon skuvlla ja kultureallima olis
- ahte leat ovttasbargostruktuorrat ja -šiehtadusat profeššunealla dáidda- ja kulturbirrasiiguin ja áigeguovdilis gealbo- ja oahpahusbirrasiiguin
- ahte kulturskuvllas leat ulbmillaš ekonomalaš rámmat

Proseassakvalitehtas kulturskuvllas lea sáhka kulturskuvlla praksis, oahpahusa sisdoalus ja kulturskuvlla eará bálvalusain, mielváikkuheamis ja ássidialogas, doaimmahuvvon hálddahusas, pedagogaš praksis ja profeššunealla oahppansearvevuodas jna.

Kulturskuvlla proseassakvalitehta dovdomearkkat leat earret eará

- ahte buot mánát ja nuorat duođaid besset searvat kulturskuvlla fáldagaide
- ahte buot oahppit ja earát geaidda kulturskuvlla fáldadagat gusket, vásihit oadjebas ja buorre oahppanbirrasiiguin
- ahte kulturskuvlla oahppit mielváikkuhit iežaset oahppamii ja olles kulturskuvlla praksisii
- ahte oahppit geat duođaid háliidit ja leat dohkkehuvvon dasa, ožžot vejolašvuoda čiekŋudit dáidda- ja kulturfágaide
- ahte kulturskuvlla bargiid mielas bargobiras lea buorre
- ahte kulturskuvllas lea jotkkolaš ovdánahttinbargu ja servet aktiivvalaččat profeššunealla oahppansearvevuodaide
- ahte kulturskuvlla fáldadagat gehččojuvvojit oktilaččat ollislaš bajásšaddanmannolagas ja sáhttet leat vuodđun viidásit fidnoválliemiidda dáidda- ja kulturgoaimmaheamis.

¹⁵ Láhka gielddaid ja fylkkagielddaid birra (gielddaláhka) § 5-2

- ahte kulturskuvla ádde ja doaimmaha iežas barggaid oktilaččat gieldda eará bálvalusaiguin.
- ahte gieldda ássiin lea vejolašvuohta mielváikkuhit kulturskuvlla ovdáneapmái
- ahte kulturskuvla lea rabas ja váikkuha fáttmasteaddji báikegoddái
- ahte kulturskuvla ávkástallá teknologalaš ja digitála vejolašvuođaid

4.1.2 Bargiid gealbu

Kulturskuvlla bargiin lea alla dáiddafágalaš gealbu ja unnimus golmma jagi formálalaš dáiddafágalaš oahppu. Go ohcá oahpahusvirgái, de ohccis berre leat pedagogalaš gealbu mii vástida muđui skuvllas. Kulturskuvlla rektoris lea unnimus golmma jagi vásáhus kulturskuvllas, jođiheaddjioahppu ja/dahje áigeguoddilis jođiheaddjivásáhus. Rektoris berre maidđái leat duođaštuvvon gealbu jođihit kulturskuvlla ovdánahttinbarggu.

Jus erenoamáš bealit čájehit dan, de kulturskuvla sáhtá virgádit ohcciid geat eai deavdde ávžžuhuvvon gealbagáibádusaid. Ohccit berrejit duođaštit reálagealbba dahje erenoamáš relevánta gealbba virggi bargguide.

4.2 Gieldda ovddasvástádus

Kulturskuvlaeaggádin gielddas lea válodoovddasvástádus kulturskuvlla kvalitehtii.

Kulturskuvla lea oassi gieldda ollislaš bálvalusfálaldagas mii guoská bajásšaddamii, ohppui, kultuvrii ja dearvvašvuhtii, ja dat gullá gieldda plánadokumentii.

Kulturskuvla galgá leat buohkaide, ja gielda sihkkarastá ahte buot mánáin ja nuorain leat seamma vejolašvuođat searvat kulturskuvlla fálaldagaide.

Gielddas lea ovddasvástádus dasa ahte kulturskuvllas leat heivvolaš lanjat ja infrastruktuvra mii lea heivehuvvon dan fálaldahkii mii fálluojuvvo. Sihke lanjaid ja gealbba ovtasgeavaheapmi sáhtá addit buriid lassivuottuid, ja gielddas lea ovddasvástádus láhčit dili dasa.

Gielddas lea válodoovddasvástádus dasa ahte kulturskuvllas lea gelbbolaš oahpaheaddjit ja kulturskuvlla kvalitehta- ja gealboloktemis seamma láhkai go skuvllas.¹⁷ Dát mearkkaša maidđái sihkkarastit kulturskuvlaoahpaheddjiide vejolašvuođa váldit relevánta joatkka- ja lassioahpu seamma láhkai go eará oahpaheddjiide ja bargiide gielddas.

Gielda kulturskuvlaeaggádin láhčá dili ovtasbargui universitehta- ja allaskuvlasektoriin vai kulturskuvla sáhtá váldit vuostá alit oahpu ásusaid praksistudentaid. Sáhtá maidđái initieret ovtasbarggu universitehta- ja allaskuvlasektoriin dutkan- ja ovdánahttinbarggu birra mii lea čadnon kulturskuvlla fágaide ja praksisaide.

Muhtun gielddain lea lagat ovtasbargu universitehta- ja allaskuvlasektoriin «universitehta-kulturskuvlan»¹⁸ ulbmil. Dákkár ovtasbargu universitehta- ja allaskuvlasektoriin dáhphuvvá áinnas ovtas eará gieldaiguin.

4.3 Kulturskuvlla ovddasvástádus

Kulturskuvlla rektoris lea ovddasvástádus dasa ahte kulturskuvllas lea alla kvalitehta oahpahusas ja fálluojuvvon bálvalusain. Kulturskuvlarektor láhčá dili profeššunealla oahppansearvevuhtii ja pedagogalaš ovdánahttinbargui ja ovdánahttinbargui ovtasdoaimmadettiin kulturskuvlla ovtasbargoguimmiiguin ja iešguđet gealbobirrasiguin. Kulturskuvlarektoris lea ovddasvástádus dasa ahte kulturskuvllas lea oadjebas ja buorre oahppanbiras, ahte skuvla lea rabas ođđa ulbmiljoavkkuide, ja son galgá láhčit dili mielváikkuheapmái ja ássidialogii.

¹⁷ Kvalitehta- ja gealbobargu / Ruhtadoarjja gealboloktemii / Eaiggáda ovddasvástádus gealboloktemii (udir.no, 2020)

¹⁸ Universitehtakulturskuvlaprošeakta (UniKuP) – NTNU (2022–2024)

Oahpahusdirektoráhtta lea ráhkadan resurssa gáibádusain ja vuordámušain rektorii vuodđooahpahusas.¹⁹ Seamma gáibádusat ja vuordámušat gustojit kulturskuvlla rektorii.

Olles kulturskuvlla bargoveahka lea mielde ollašuttimin kulturskuvlla ulbmila. Kulturskuvlaoahpaheddjiin lea erenoamáš ovddasvástádus fuolahit alla kvalitehta kulturskuvlla iešguđetlágan fáldadagain, ja ahte ovttaskas oahppi ja earát geat servet kulturskuvlla fáldadagaide, ožžot eanemus lági mielde ávkki das.

Kulturskuvlaoahpaheddjiin lea danne plána mas leat definerejuvvon ulbmilat oahpahussii ja fállujuvvon aktivitehtaide. Kulturskuvlaoahpaheddjiin lea ovddasvástádus dasa ahte oahppi ja earát geat servet kulturskuvlla fáldadagaide, mielváikkuhit buot osiin oahpahusas dahje fáldadagas.

Kulturskuvlla bargoveahka ođasmahtta fágalaš gealbbu ja searvá profeššunealla oahppansearvevuodáide kulturskuvllas.

4.4 Universitehtaid ja allaskuvllaid ovddasvástádus

Universitehtat ja allaskuvllat váikkuhit kulturskuvlla gealboloktemii. Dán dahket vai sihkkarastet ahte iežaset oahppomannolatfáldadagat leat áigeguovdilat kulturskuvllaid dälá ja boahttevaš dárbbuide.

Universitehtat ja allaskuvllat sihkkarastet relevánta ja olámuttolaš lassi- ja joatkkaoahpuid kulturskuvlla gealbodárbbu riev dama mielde. Vai dán sáhtta dahkat, de lea dehálaš ahte universitehta- ja allaskuvlasektor dovda sihke kulturskuvlla ja gielddaid praksisa ja daid dárbbuid ja vejolašvuodaid mat gávdnojit. Universitehta- ja allaskuvlasektor searvá danne aktiivvalaččat bargoguoibmevuhtii ja nu váikkuha kulturskuvllaid ovdánahttinbargui.

4.5 Ovdánahttin, dutkan ja innovašuvdna kulturskuvllas

Kulturskuvllaid praksis ovdánahttojuvvo jotkkolaččat servodaga jotkkolaš riev dama mielde. Servodatrievdamat sáhttet leat hástalussan, muhto sáhttet maiddá addit vejolašvuodaid. Dat sáhtta mielddisbuktit ahte kulturskuvla oažžu ođđa barggaid, ja ahte ferte gávdnat ođđa bargovugiid, hutkat eará fágaid ja fágakombinašuvnnaid, ovttasbargagoahtit ođđa aktevrraiguin ja hukset ođđa struktuvrraid.

Ovdánahttinbargu dáhpáhuvvá kulturskuvlla oahpaheaddjikollegias ja profeššunealla oahppansearvevuodain earáiguin geaiguin kulturskuvla ovttasbargá. Servodatrievdamat addet maiddá ođđa perspektiivvaid kulturskuvlla politihkkaovdánahttimii sihke báikkálaččat ja natióallálaččat. Dat gáibida ođasmahtton máhtu ja gealbbu. Innovašuvdna lea dárbbalaš vai gávdna ođđa čovdosiid ja vástádusaid.

Kulturskuvlla guoddevaš ovdáneapmi dáhpáhuvvá ovttasdoaimmamis gaskal

- kulturskuvlla (gč. kap. 4.3), gos praksis ovdánahttojuvvo
- politihkalaš mearrideddjiid, nappo kulturskuvlaeaggádiid, geain leat váldomihtut ja bidjet rámmaid dasa maid doaimma galgá buvttadit (gč. kap. 4.2)
- universitehta- ja allaskuvlasektora, mii fállá ja ovdánahtta gealbbu (gč. kap. 4.4)

Kulturskuvla ovdánahtta iežas praksisa lagaš dialogain ja ovttasbargguin skuvlaeaggádiiguin ja eará relevánta politihkalaš mearrideddjiide. Ná sáhttet bálvalusat mat ovdánahttojit kulturskuvllas, šaddat vel buorebun deavdit váldoulbmiliid. Seammás politihkalaš mearrideddjiid máhttu kulturskuvlla praksisa birra addá buoret vuodu hálldašit kulturskuvlla ollislaš oktavuodas gieldda eará bálvalusaiguin.

Kulturskuvllaid praksisa ovdánahttin lagaš ovttasbarggadettiin dutkan- ja oahppobirrasiiguin oahpásmahtta universitehta- ja allaskuvlasektora kulturskuvlla gealbodárbbu. Ovttasbarggu bokte universitehta- ja allaskuvlasektor maiddá addá dehálaš fágalaš perspektiivvaid praksisovdánahttimii bagadeami ja relevánta máhtu. Alit dáiddafágalaš oahppoásahusat sáhttet ovtta kulturskuvllain initieret ja čadahit dutkanprošeavttaid ja pedagogalaš dahje dáiddalaš ovdánahttinprošeavttaid.

Dákkár ovttasdoaimman lokte kvalitehta ja relevánssa kulturskuvlla fáldadagain. Ovddasbargu addá eanet máhtu ja áddejumi kulturskuvlla politihkalaš mearridanorgánaid birra, ja dat sihkkarastá maiddá relevánssa alit oahpus ja dutkamis.

